

Unitat 2 El text teatral escrit.

La primera fase del complex món del teatre segurament serà la plasmació escrita de la idea original d'un autor d'una història i d'un argument.

Per text teatral escrit entenem una obra escrita per un autor concret en què hi prenen part una sèrie de personatges, amb els seus diàlegs, caracteritzacions.

Ara bé podem parlar del text teatral resum o esquema de l'obra que sol anomenar-se **canemàs** que seria per tant una obra reduïda al seu esquema argumental.

Així la unitat estarà dividida en 5 sessions, les quatre primeres sobre el text en concret i les seues formes més peculiars el monòleg i el diàleg. També les acotacions o aclaracions de les accions dels personatges. La divisió del text teatral en escenes i en actes. En una altra sessió es tractarà dels personatges i de les acotacions principals i per altra banda les acotacions de l'escenografia (els mobles, objectes, vestits, etc.) i finalment acabarem la unitat amb una sessió dedicada a la creació del text teatral propi, tot aplicant les diverses teories estudiades en el tema.

Sessió 6 El text: diàleg, monòleg.

El Diàleg escènic

L'essència del text teatral és el diàleg, fins al punt que és el seu tret distintiu. Si bé és veritat que aquesta forma expressiva apareix també en altres manifestacions literàries (narració, conte, novel·la) també ho és que allí és un recurs literari emprat per l'autor, per tal de donar vida als personatges. Per contra, en el text teatral el diàleg és la forma més habitual i característica de comunicació, de manera que els espectadors saben el que ocorre, bàsicament, pel que diuen o fan els personatges.

El monòleg i els aparts

En el teatre, a més dels diàlegs habituals, de vegades es fa ús dels monòlegs; cas en què no hi ha cap interlocutor que pugui contestar al personatge.

En la història del teatre trobem alguns casos d'obres en què l'acció dramàtica se sosté només en un monòleg al llarg de tota l'obra. És més comú, però que certes peces incloguen alguns monòlegs, a més de diàlegs.

Hi ha ocasions en què en una representació escènica un personatge diu un text com si parlara per a si mateix, tot mantenint la ficció que els altres personatges no el senten. Es tracta dels anomenats **aparts**, que molt sovint solen ser una reflexió en veu alta o una mena de confidència dirigida al públic. En l'apart s'estableix una complicitat entre el personatge que el diu i l'espectador.

Activitats

a) Llegiu el conte de Mercè Rodoreda *El Bitllet de mil* i feu-ne un guió teatral. Torneu a escriure'l col·locant els noms dels personatges abans de cada una de les seues intervencions i suprimint el narrador i les descripcions, afegint-hi les informacions necessàries (acotacions...)

EL BITLLET DE MIL

"Ja n'estic tipa, de tanta misèria!"

Es va posar l'abric, vell i tronat, i va obrir la porta d'una revolada. A l'altra banda del replà la veïna escampava cera pel parquet de l'entrada. Quan se'n va adonar l'altra ja l'havia vista.

-Quin goig que fas... t'has pintat els ulls i tot...-s'havia redreçat damunt dels genolls i se la mirava embadalida...i t'has arrissat... si jo tingués els teus cabells... trigaràs molt?

-No ho sé. Me'n vaig a veure la meua amiga, la Isabel, que esta molt malalta. -Va dir tot tancant la porta amb dos volts de clau. La claror del carrer va sobtar-la tot i que la tarda anava cap a l'acabament. De cop va sentir una mena de feblesa a les cames com si la voluntat anés a abandonar-la... però estava ben decidida. Res no l'aturaria. El primer home que li va passar pel costat va fer un xiulet i es va quedar palplantat mirant-la. "M'he pintat massa els ulls. Dec semblar... exactament el que vull semblar!"

En aquella hora passava poca gent pel boulevard Rochechouart. A la cantonada del carrer Dunkerke hi havia, com sempre, Zuzanne amb el carretó de les flors: embolicava clavells amb paper transparent. "Que no em vegi, tan pintada. Tot just ho havia acabat de pensar que Zuzanne aixecà el cap.

-Bon dia. No vol cap flor, avui?

S'hauria endut totes les del carretó. Els clavells devien ser acabats de collir i els poms rodons de les violetes de Parma semblava que esperessin senyores vestides de gris amb vels al capell perquè se les enduguessin a morir en gerros de cristall a dintre de cambres polides amb claror dolça i butaques de vellut.

-Després, quan tornaré a passar.

Va estrènyer el portamonedes buit contra del pit. La seguia algú. En un vidre d'aparador va veure l'home que feia un moment havia xiulat i s'havia girat a mirar-la. Va esperar trobar-se davant d'un altre aparador per veure'l més bé. S'hi atura. El cor li batia i no sabia com fer-ho per mirar-se'l. Era com si els ulls li fessin nosa. Se'ls havia pintats massa.

-Puc invitar-la a prendre alguna cosa?

Havia pogut veure, malgrat l'angúnia que li feia, que era jove, prim. Duia una gavardina i un feltre verd botella. Sense contestar-li torna a caminar. Quan va arribar a la plaça Pigalle travessa cap al centre, mira una estona les revistes d'un quiosc de diaris i es va dirigir cap al baixador del metro. Es va aturar i va repenjar l'esquena a la barana. Tot d'una, quan ja creia que havia perdut l'home que havia xiulat, el va veure que travessava el carrer. Tot els homes se la miraven. D'un gest enèrgic es va espolsar els cabells... i va sentir una veu càlida ran d'orella.

-Vols venir?

Se'l mira fit a fit, calcula i digué baixet però decidida: "Cinc-cents;"

Una esgarrifança de fred li va resseguir el cos. No veia res. Un muscle de la cama li palpitava sense parar i el cap li feia mal. Ell la va agafar pel braç i amb una veu fosca va murmurar:

-Vals el doble. Mill!...

* *

Estrenyia el portamonedes contra el pit. Tenia els llavis despintats, una mica lívids. Amb un gest brusc del cap apartà els cabells del front. I va dir mirant les violetes: "Un pom. Aquell de darrera del tot. És el més bonic" Zuzanne va somriure: "Agafi'l vostè mateixa."

Va avançar la mà tímidament i va agafar-lo. Estava al costat de dues garbes de clavells blancs. Zuzanne el va embolicar amb aquell paper transparent que encara feia les flors més misterioses i ella va treure el bitllet de mil del portamonedes. Zuzanne se'l mirà. "No sé si tindrè prou canvi..." Li va donar les violetes, va agafar el bitllet i el va deixar estès damunt de les flors. Va començar a forfoliar per la cartera.

-No, no en tinc prou. Vaig fins al forn i torno de seguida.

Mentre s'esperava una senyora es va aturar davant del carretó.

-A quin preu ven els clavells?

-No ho sé. Esperis un moment. La venedora ha anat a buscar canvi i tornarà de seguida.

Era una senyora de mitja edat. Tenia les galtes rodones maquillades d'un color de rosa tendre.

-Són fresques, les flors, avui. Si les violetes de Parma fessin olor potser em decidiria a comprar-ne, però la meua filla, sap?, té un deliri pels clavells. És bonic el seu pom... Molt car?

Li anava a contestar en el moment que Zuzanne arribava. Amb un dit es gratava la galta i tot mirant el bitllet va dir:

-El seu bitllet és fals. Veu? Es coneix amb aquestes ratlletes: haurien de ser ben morades i són blavoses. Si sap qui li ha donat encara el podrà tornar.

Deixà les violetes en el mateix lloc d'on les havia agafades. Al costat del gran feix de clavells blancs. Zuzanne li va dir: "No es preocupi, ja em pagarà un altre dia... emporti-se-les..."

-No, no: gràcies.

Caminava de pressa amb el bitllet plegat a la ma. Una glopada de líquid li puja de l'estómac al coll, tan àcida que li va fer tancar els ulls. Respirava amb la boca tancada, profundament. Va entrar al pis. Se sentia olor de sofregits: devia venir del celobert. Va ficar el bitllet a dintre d'un sobre i el va clavar amb quatre xinxetes sota el darrer calaix de l'armari mirall. Amb la mà es va tocar la galta: bullia. Mirava la paret fixament mai no s'havia adonat que els rams del paper tinguessin la vaga forma d'un cigne. El muscle de la cama li tornava a palpit. "I ara que?" De sobte es va ajupir i va desclavar el sobre amb una revolada. Quan va tenir el gas encès hi apropa una punta del bitllet i va esperar que es cremés. Els dits li feien mal de tant que l'estrenyia. Després va anar al rebedor, es va treure l'abric, el va penjar i va començar a fer el sopar. El seu home no trigaria gaire.

b) Llegiu l'apart que fa Saïd, el protagonista de *Mar i Cel* d'Àngel Guimerà, a l'escena IX de l'acte III, quan declara que s'ha enamorat de Blanca, una cristiana captiva.

*SAÏD (a part): Sí, sí; jo tot vull dir-li abans que arribin. (Alt.)
Senyora!... Blanca!... Perdoneu-me: us miro
per sobre d'aquest món. Vós en la terra
no heu nascut, no, com han nascut los homes.
Vós sou d'altres espais, d'on s'engendraven
los somnis endolcits de ma infantesa.
Al veure-us, al sentir-vos!... Sols amb l'aire
que moveu al passar, tota ma vida
tot lo meu ser, cos i anima es desperta,
i sent, vibrant, que mor i viu alhora!
I amb goig i penes, i amb desigs i angúnies
l'alè que heu respirat cerco i aspiro,
i en ell m'ofego i m'hi rebolco l'ànima!
I una onada potent, com la que arrenca
del fons del mar les roques per llençar-les
contra del sol, la lluna i les estrelles,
una onada de sang, sospirs i besos,
i bramuls de salvatge i clams de joia,
i llàgrimes i queixes i harmonies,
esqueixant-me al pujar trossos d'entranyes
a mos llavis acut, i en ells rebenta
per a dir-vos, oh Blanca, que us estimo
més que s'estima vostre Déu als àngels,
més que estima a ses hurís Mahoma
més que s'estimen tots los sers que alenen
que tots los que han viscut i els que han de viure
esperits i mortals en cels i terres!*

Sessió 7 Els actes i les escenes. Les acotacions.

Els actes

Tradicionalment una funció o representació teatral sol estar estructurada en actes.

Per acte s'entén cadascuna de les parts en què es divideix una obra teatral separada per un interval conegut com a entreacte. L'interval es pot marcar de diverses maneres, com ara deixar l'escenari fosc, encara que la forma més comuna és baixar el teló.

En el teatre grec i llatí, la separació dels actes es feia mitjançant la intervenció del cor, i aquesta idea va estar aprofitada posteriorment, ja que en els entreactes es procedia fer petites representacions anomenades entremesos.

Les obres de teatre poden estructurar-se en un o dos o tres... o més actes. Quan es tracta de tres -és el cas més comú- l'acció dramàtica es fa coincidir amb l'estructura clàssica de l'acció narrativa: pantejament, nus i desenllaç. No obstant, aquesta distribució pot variar d'uns textos teatrals a d'altres.

Les escenes

Per escena s'entén cadascuna de les parts d'un acte en què intervenen els mateixos personatges, fins al punt que l'entrada o l'eixida d'un personatge qualsevol constitueix l'inici o l'acabament d'una escena concreta. Cada acte pot incloure una o diverses escenes.

D'altra banda, el concepte d'escena ens permetrà moltes vegades de calibrar la importància, si més no presencial, dels diversos personatges que prenen part en la representació, però també el nombre de personatges que intervenen en cada escena concreta. Cal assenyalar que el concepte d'escena basat en el nombre d'actors que hi ha a l'escenari és purament tècnic i no coincideix amb el concepte d'escena que utilitzen molts autors dramàtics a l'hora d'estructurar en parts les seues obres.

Així procedim a distribuir una obra concreta en escenes de la manera següent:

	Acte I	Acte II	Acte III
Escenes	1 ^a , 2 ^a , 3 ^a	1 ^a , 2 ^a , 3 ^a	1 ^a , 2 ^a , 3 ^a

I marquem la intervenció dels personatges així:

Personatges	Escena 1 ^a	Escena 2 ^a	Escena 3 ^a	Escena 4 ^a
1	x	x	x	
2		x	x	x
3		x	x	x
4	x		x	
5	x	x		x
n		x		x

Les acotacions

No tots els autors de teatre escriuen les seues obres de la mateixa manera. Hi ha escriptors que deixen una gran llibertat als directors, actors, etc., que prenen part en el muntatge teatral. Uns altres, per contra, condicionen exactament la manera en què volen que siga l'obra pels espectadors, raó per la qual procedeixen a farcir-la d'acotacions, és a dir, a incloure-hi notes explicatives sobre la disposició de l'escenari, els gestos dels actors, el vestuari i tot allò que consideren necessari per a dur a terme la representació.

Distingim dos tipus d'acotacions bàsiques:

- Escèniques.
- De l'actuació.

-Les acotacions escèniques normalment van escrites a l'inici de cada acte i, en aquestes, els autors solen donar instruccions sobre les necessitats plàstiques i dispositives del lloc que ha de representar l'espai escènic.

-Les acotacions a l'actuació són notes que l'autor va introduint per tal d'especificar-hi els moviments dels actors, les accions, els tons de veu, i totes aquelles informacions que considera necessàries per a dur a terme la possible posada en escena.

Activitats

a) Compareu les acotacions dels textos teatrals següents i digueu si són escènics o de l'actuació.

ACTE PRIMER

Sala principal d'una rica masia: motlures en les portes, quadros a l'oli, mobles antics de noguera. Una finestra en primer terme.

ESCENA I

GREGORI, criades i, aviat, ROC:

(Les criades passen i traspassen amb safates plenes de gots, pastes i preparatius per un gran refresc.)

GREGORI: *No aneu tan atolondrades
que podeu trencar algun plat.
Aquesta safata, Tuies,
porta-la amb les dues mans.
Amb més cuidadet, Ignàsia!
No he vist mai res més taujà.
Després se queixen i diuen
que jo estic sempre renyant.
Ai! Seiem-hi... Com hi ha listo,
que estic de debò cansat!
No hauria dit mai que unes bodes
portessen tant maldecap...
No es podrà queixar l'Antònia
del meu zel i els meus treballs.
Jo vaig fer amb les meves manyes
que l'amo s'hi hagi casat.
Jo he fet que la pubilleta
se casi ara amb son germà.
Jo he fet que passin an ella
tots los béns del Mas Vidal...
vejam ella com se porta
quan sigui a dar-me l'arjan?*

ROC *Hola, Gregori! (Entrant.)
(ve de camí i amb un farcell dalt d'un bastó.)*

GREGORI: *Vatua!
En Roc per 'qui!*

ROC *Aquesta mà!*

GREGORI: *Sí home, sí: ja ho saps toca-la.*

ROC: *Ja ho veus.*

GREGORI: *És dir que has baixat?*

ROC: *Sí.*

GREGORI: *Com just deu fer tres dies
que d'aquí te'n vas anar,
no em pensava que tan prompte...*

(Fragment de l'escena I, acte primer de *La dida* Drama en tres actes i en vers de Frederic Soler "Serafi Pitarrà")

ESCENA I

FRIDA: Quadre primer, on s'explica, com els vilatans van exigir la intervenció de l'Ajuntament i el cas que els van fer.

(L'AGUTZIL entra corrents a la casa de la vila.)

AGUTZIL: Senyor burgmestre, senyor burgmestre!

(Entra el REGIDOR BATS.)

BATTS: Què hi ha? Què són aquests crits?

AGUTZIL: El burgmestre, on és?

BATTS: Està fent la becaina del canonge, per què?

AGUTZIL: Desperteu-lo desperteu-lo!

BATTS: Vols dir-me què passa?

AGUTZIL: Una pila de gent, vénen cap aquí! El barri del moll en pes! I el sabater va al davant de tots.

(BATTS surt. L'AGUTZIL s'asseu i s'esponja la suor amb el mocador. Entren el BURGMESTRE SCHMID i el REGIDOR BATTS.)

SCHMID: Una revolta?

BATTS: Podria ser.

SCHMID: I per què?

BATTS: El sabater va davant.

SCHMID: El sabater? I per què?

AGUTZIL: Les rates, és per les rates!

SCHMID: Mare de Déu! Mare de Déu! Agutzil!

AGUTZIL: Maneu-me!

SCHMID: Mira; vé's corrents a cercar el Reverend Grundig. Explica-li que la cosa està que bufa. I de passada, avisa el ferrer.

(L'AGUTZIL surt. BATTS I SCHMID s'amaguen darrera la finestra mentre la plaça s'omple de vilatans. Els vilatans canten.)

Fragment de l'escena I, de la primera part de *El retaule del flautista* de Jordi Teixidor.

IV. TRIGEU I LA TRISTA MORT DEL SEU FILL

(Casa de Trigeu.)

(TRIGEU, assegut al centre de l'escena, menja raïm amb GINECEA, prepotent hetaira de la capital. Riuen i festegen. TRIGEU posa la radio, la qual, un cop trobada l'emissora, deixa sentir per boca de l'esclau que es troba dintre l'aparell, una musiqueta juganera. TRIGEU i GINECEA ballen prou entusiasmats, fins al moment que a la ràdio comença el BUTLLETÍ DE NOTÍCIES. Aleshores, TRIGEU, molt interessat, es deslliura de GINECEA, li dóna diners i l'acomia. Aquesta va a incorporar-se al grup que formen, en un costat de l'escena, la resta dels actors. TRIGEU, tot atent, escolta les notícies.)

ESCLAU 2 (des de dins de la radio, amb veu de locutor):

Ding-dong ! Aquí Radio Atenes. Emissió de notícies corresponents al vint-i-quatre de març de l'any 411 abans de Jesucrist. Dooong ! Les tropes d'Atenes s'han Vist obligades a recular per la forta pressió de l'enemic. Però els nostres intrèpids combatents, demostrant clarament la seua valentia, han empres al Sector Nord una enèrgica contra-ofensiva, que els durà a la victòria...

(TRIGEU, molt agitat, lleva la radio, busca un mapa, i hi consulta, nerviós... «Sector Nord... sector Nord...» El troba i exclama desesperat, com un heroi de tragèdia):

TRIGEU: *Oh, fatalitat, advers destí,
oh, fat contrari, tan cruel
pels dissortats homes d'Atenes!
Oh, llarga guerra, que seques vides joves,
que estàs assolant ciutats,
que portes mort i temor per tota Grècia!
No adreces el teu raig de mort cap al Sector Nord
no, oh déus... Cap al Sector Nord no!!!
(Amostrant el mapa als déus celestials.)
Perquè allí estan les vinyes meues
i les meues oliveres!*

(Congelament. El mateix joc de presentació. En arribar el seu torn, el fill de TRIGEU s'aixeca d'entre el cor i pren posició per a entrar en escena.)

TOTS: *Ta-tarara, ta-ra-ra, ta-ta-ta.
Ta-tarata, ta-ra-ra, ta-ta-ta.
Ta-tarara, ta-ra-ra, ta-ta-ta.*

ESCLAU 1 (anunciant): *Trigeu i la trista mort del seu fill!*

TOTS: *Ta-tarata, ta-ra-ra, ta-ta-ta.*

(El fill de TRIGEU truca a la porta. TRIGEU va a obrir, tremolós.)

FILL: *Pom! Pom! Pom!*

TRIGEU: *Oh déus...! Quin negre pressentiment em rosega...!*

(TRIGEU obri la porta, i entra trontollant el seu fill, donzell formós i dolcíssim, prou ferit i una mica mig mort. Cau a terra, i s'arrossega com pot, fins al centre de l'escena, ajudat per son pare, que plora sonorament. Melodrama, doncs, recolzat als gemecs generals de tota la companyia.)

Fragment de l'escena IV, de la primera part de *La Pau (retorna a Atenes)* de Rodolf Sirera.

Sessió 8 Els personatges i acotacions.

Els personatges

Per personatges de teatre s'entenen cadascuna de les figures ideades per un dramaturg que prenen part en una obra.

Els personatges, com a ficcions literàries que són, poden ser de molt diversa índole i poden abraçar un ventall molt ample de possibilitats, des d'aquells que pretenen ser un calc d'un individu de la vida real, a autèntiques caricatures, personificacions d'idees com ara: la justícia, la moral, un déu, etc.

En les obres escrites per al teatre el més habitual és que el text estiga disposat en entrades: de manera alternada i, d'acord amb l'ordre d'intervenció d'una possible posada en escena, hi ha el nom del personatge i, a continuació, el text que aquest ha de dir.

Normalment un text teatral sol contenir al seu inici la nòmina dels personatges que hi prenen part. La distribució dels personatges entre els actors concrets s'anomena repartiment.

L'autor pot donar informacions sobre els personatges de dues maneres diferents: mitjançant les acotacions i també per mitjà de les paraules i accions dels personatges.

Activitats

Analitzeu les informacions dels personatges de quina manera l'espectador o lector sabrà com són 1- per mig de paraules que pronuncien els personatges , 2- per mig d'accions o 3- per mig d'acotacions

PERSONATGES

PERE AMAT, propietari rural
JULIANA, la seva esposa
Cecília, llur filla, estudiant de mestra
VERGÉS, Mestre del poble
MOSSÈN GREGORI, el Rector
FORASTER
JOAN GATELL, el Batlle del poble
TRINITAT, la seva esposa
ROMANILL, pastor d'ovelles
BRÀULIA, la seva dona
SENYOR VICENÇ, veterinari
BARTOMEU Jornaler
MANSO Jornaler

Veus d'homes i dones. Pagesos. Menestrals. Dones fadrinalla i criatures.
L'acció en un poble de la província de Tarragona allunyat de la capital, en la part alta i muntanyosa.
Època actual.

ACTE PRIMER

Sala espaiosa a casa de Pere Amat. Al fons, la porta d'un corredor que condueix a l'interior de la casa. També al fons, a l'esquerra, una porta més petita amb dos esglaons al peu, que condueix a les golfes. A la dreta del fons, un gran armari dins el mur, on s'hi veuen fruites, roba de taula, servei de vaixel·la i demés coses pròpies. A l costat dret, un balcó i cadires. Al costat esquerre, la porta que dona directament a l'escala de l'entrada. En primer terme, una taula i un canapè de boga, contra la paret. Pels murs quadres representant vides de sants. L'habitació fosqueja, és monòtona i severa.

Tarda avançada d'una festa d'istiu. Se senten tocar les campanes amb un so planyívol. Un mormol llunyà i apagat de cants i pregàries trenca el silenci de l'habitació.

Cecília, sola, s'està assentada prop del balcó, llegint. És una noia magra i pàl·lida, molt nerviosa, morena i petita. Vesteix i va pentinada amb molta negligència i originalitat. Després d'una pausa, se senten pujar les escales enmig d'un gran silenci.

CECÍLIA (deixant de llegir, però sense moure's): Qui hi ha?

VERGÉS (de l'escala estant, a punt d'entrar): Un servidor de vostè, Cecília.

(Vergés és un jove molt corrent; res del seu físic el distingeix d'un qualsevol. No té descripció.)

CECÍLIA (saludant-lo molt naturalment): Vostè! Benvingut sigui!

VERGÉS: Gràcies. Està sola?

CECÍLIA: Sola, llegint.

VERGÉS: Vol que em retiri?

CECÍLIA: I ara! Per què? Ve de les pregaries, vostè?

VERGÉS: No, ja sap que jo sóc així, fet a la meva... (canviant de to.) M'ho pensava que la trobaria sola...

CECÍLIA: És natural.

VERGÉS: No ha quedat una ànima al poble fora vostè i jo... i algun vell. És una cosa tonta, si vostè vol, però commovedora..

CECÍLIA: Sí, és una cosa trista, estúpida...

VERGÉS: He pujat al turó del Calvari i he vist a sota meu passar la gentada polsosa i afligida. Hauria dit realment que pesava damunt d'ella un càstig del cel.

CECÍLIA: Els meus pares m'hi volien fer anar. No saben prou com les detesto aquestes comèdies religioses. . . !

VERGÉS: I no obstant, me pot creure, Cecília, era un espectacle poètic.

CECÍLIA: Poètic, però absurd...

VERGÉS: No, en aquell moment ni hi he pensat en això. . .

CECÍLIA (agressiva): Sí, ja ho veig, s'ha deixat emocionar, com sempre. Quan un compren que una cosa és falsa absurda... no sé per que deixar-se commoure per ella... valdria més combatre-la.

VERGÉS (somrient) Vostè, Cecília, me fa l'efecte d'una àliga tancada en un galliner...

CECÍLIA (somrient): Ja és això ja

VERGÉS: I que un dia, quan ningú s'ho pensarà...

(Fa amb el braços la senyal d'un ocell que emprèn la volada, i amb la boca imita el soroll del batre d'ales)

CECÍLIA: Oh; . ! el dia que jo faci la gran volada...!

VERGÉS: Què?

CECÍLIA: No tornaré, com un ocell feréstec que no es recorda del seu niu.

VERGÉS: i en quina direcció volarà l'ocell lliure?

CECÍLIA: No ho sé.

VERGÉS: Més enllà de la nostra capital?

CECÍLIA: Ah... ! sí...! més enllà, més enllà. . .

Fragment de la presentació dels personatges i de l'acte primer de l'obra de teatre *Aigües encantades* de Joan Puig i Ferrer.

Sessió 9 L'escenografia i acotacions.

L'escenografia

És el conjunt d'elements que funcionen en l'espai on té lloc la representació. La podem dividir en visual i auditiva tenint en compte els sentits amb què és captada per l'espectador.

La visual està formada per tots aquells elements que captem a través del sentit de la vista,

L'auditiva és el conjunt de tots aquells elements que captem a través de l'oïda.

Escenografia visual de l'actor:

Quines seran les posicions del cos: les actituds, els gestos, els moviments corporals.

Determinar el maquillatge concret que portarà cada personatge per canviar l'aspecte de l'actor i aproximar-lo al personatge.

Com aniran pentinats els personatges: la finalitat és la mateixa que el maquillatge.

Acotacions al vestuari: segons l'època, segons la categoria social del personatge, i també per les seues característiques personals.

Si cal fer servir alguna màscara element escenogràfic usat antigament, en el teatre modern també s'ha fet servir per remarcar algun tret social o de marginació o alienació que els altres personatges no tenen.

Si un personatge ha d'usar el coturn, calçat especial per a augmentar l'estatura d'un actor.

Si apareix algun titella, ninot manipulat que apareix en lloc de l'actor.

Escenografia visual d'objectes

S'ha d'acotar com apareix, qui el porta, si forma part del decorat general, si l'ha de dur un personatge, real o estilitzat etc.

L'acotació sol indicar també els decorats que es faran servir per a que l'espectador capte a primer cop d'ull on passa l'acció: el camp, una església, una casa, etc. Encara que també de vegades són molt simbòlics o estilitzats, de manera que l'espectador queda subjugat per una atmosfera incerta de localització.

Finalment també és convenient acotar l'aplicació de la llum a l'obra, des de la indicació de l'hora del dia, fins a la importància de rajos lluminosos i de colors en determinades escenes tristes, alegres i/o impactants.

Escenografia auditiva

La principal acotació seria la indicació de la tonalitat i fortalesa de la veu, si s'ha de fer crits, veus espasmòdiques, si s'ha de fer veus fluixetes, i fins i tot si s'ha de cantar o s'ha de recitar, etc.

La música ha d'estar assenyalada també per a reforçar l'actuació de l'actor, des de l'òpera on és primordial fins a una obreta on apareix de fons musical alguna peça o obres eminentment musicals i de ballet.

També l'autor indica en les seues acotacions quins són els sorolls que s'han de sentir, perquè de vegades els sorolls més que ajudar a la comprensió l'entrebanquen i la dificulten.

ACTIVITATS

Assenyala totes les acotacions del fragment d'Adrià Gual següent i classifica-les segons la teoria apuntada.

Adrià Gual. *Misteri de dolor*. Drama del món en tres actes.

DELS CARÀCTERS

MARIAGNA. 43 anys; fresca, morena i ben plantada. Mare de Mariagneta. Mestressa de la casa on té lloc el drama. Els cabells comencen tot just a blanquejar-li. D'expressió franca i plena de vida. Atraienta en son conjunt.

MARIAGNETA. 22 anys; graciosa en sa totalitat; de línies fines i no obstant ben fermes. Morena també, cabell molt negre. El seu aspecte exterior revelarà una certa concentració, que la presenta no tan expansiva com sa mare.

SILVESTRE. 28 anys; cepat i d'aspecte forçut. Segon marit de Mariagna. Desvalgut en sos moviments; feixuc tot ell. El seu cabell abundant li ombreja el front, torrat pel sol, on destaquen enfonsats sos ulls grans oberts. No du pèl a la cara.

SEGIMON. 70 anys; ex-mestre d'estudi d'un poble de la fondalada; viu retirat en el racó de muntanya on se desenrotlla el drama i és amic de temps de casa la Mariagna. Un cabal bon home. No va afaitat; és calbo.

NOI LABAST. 25 anys. Presumit. Guapo de muntanya. Parla amb molt mirament i acciona premeditat.

PERE MALEST. 30 anys; carboner de bosc. Tipo corrent, revelant un bon fons.

Tant les dones com els homes del grupo final, tots en l'ambient ben just del lloc.

DELS VESTITS

Aixís MARIAGNA com MARIAGNETA vestiran amb el natural descuit, qual fàcil reproducció de la veritat pot perfectament estalviar-me descripcions engorroses. Sabent on passa el drama, i coneixent la qualitat i els costums de les figures que s'hi mouen, poca dificultat representa el ben sortir-se d'aquest comès. Cal, de tots modos, advertir que, en aquest cas particular, la realitat més seca serà de gran resultat per a l'efecte general, ja que es tracta d'una obra *terra tot ella*, i per lo mateix obra reproducció de coses viventes.

Lo mateix pot dir-se per SILVESTRE, que fugi amb molt empenyo de la comoditat dessaborida de fer pagesos de teatre, qual observació pot igualment aplicar-se a la figura del NOI LABAST i al grupo final.

SEGIMON, sense que tingui de desentonar dels altres, pot, de tots modos, i atesa la seva situació i procedència, donar una nota que s'aparti un xic del treballador del terròs. La seva edat, com la vida de repòs que du, li permeten perfectament aquesta harmònica discordància (per més que el concepte sembli estrany). Du gorra, gec o americana i calça botes grolleres en lloc d'espardenyes.

Per PERE MALEST pot dir-se lo mateix, com també pel grupo general.

ACTE I

Migdiada d'un divendres d'agost. Cel blau i clar. El sol espleta amb força. MARIAGNETA, tot cantant la cançó de la Mariagneta, apareix venint de la porta de l'esquerra (sempre de l'espectador), amb una galleda buida, que va a omplir en el pou del davant. Quan reprèn la cançó, a la segona estrofa, se sent igual tonada xiulada cap al fons dreta, que s'acosta pausadament, seguint talment la veu de qui la canta en escena. És en SILVESTRE que avança. MARIAGNA, de dins estant, ha sentit al seu home i surt de pressa, tota riallera, com qui ve de pensar-se'n. Quan surt, sa filla la veu i s'atura de cantar. La mare li fa signe de quietud, tot rient sempre i anant cap a la porta del tancat, on sembla voler-se amagar per a sorprendre en SILVESTRE tan bon punt arribi. MARIAGNETA, amb la galleda ja plena, se'n va seriosa d'on ha vingut. MARIAGNA, en l'afany de millor dur a cap lo que se li va ocorrent, pren molt depressa un grapat de blat de moro d'un escampall que n'hi ha per terra i queda encara esperant l'entrada d'en SILVESTRE, qui no ha interromput la cançó, i apareix xiulant encara amb les eines al coll sense res al cap, arremangat de braços i calçant esclops.

No té temps de dar un pas endins de la casa, i quan sembla, inconscientment, buscar on s'ha tancat la veu que li ha suggerit el cant, que la seva muller, la MARIAGNA, no podent-se ja més aguantar, i a l'impuls d'una entremaliadura nerviosa, li tira per la cara el blat de moro que guardava a la mà, mentre esclata a riure, i fuig corrents cap a primer terme. SILVESTRE, sorprès, ja que a bon segur és qui menys pensava, llença per terra les eines, treu els peus dels esclops, i tot rient també, persegueix a la seva muller, a qui ben prompte atrapa, i agafant-la bruscamment li diu:

SILVESTRE: Ja veuràs, jo!

MARIAGNA: Boig, boig! Me fas mal! Deixa'm anar!

SILVESTRE: Me la tens de pagar aquesta, ho sents? *(Sempre agafats)*

MARIAGNA: Me fas mal!

SILVESTRE *(posant-li les mans al coll)*: I si t'escanyés, que diries?

(Pausa. Tots dos per terra; ella mirant-lo embadalida.)

MARIAGNA: M estimes?

SILVESTRE: Força!

MARIAGNA: Oi que no.

SILVESTRE: Qui ho diu?

MARIAGNA: Pas tant com jo! *(Acompanyant-li de nou les mans al coll.)* Té: escanya'm!

SILVESTRE: A que va que ho faig?

MARIAGNA: Vinga!

SILVESTRE: Que ho faig.

MARIAGNA: Vinga, home, vinga. *(Se guaiten rient amb esclat. Ella acaba per agafar-lo pel coll, tot petonejant-lo dient-li)*: Jo sí que t'escanyo. Te, té, i té!...

(Mariagneta, sortint de la casa i anant cap a la cort per davant de la finestra baixa.)

MARIAGNETA: Sembleu ximplés!... *(Desapareix. Pausa. Ells dos se deixen anar.)*

MARIAGNA;*(aixecant-se)*: Fugiu, que passa l'àvia!. Sembleu ximplés!... No l'has sentida?... Sembleu ximplés.... Posa un geni, aquest diastre de mossa .. *(Silvestre no diu res i mira a terra com enutjat. Pausa.)* No trobes.

Sessió 10 El teatre propi (tp2).

ACTIVITATS INDIVIDUALS.

a- Escriu la primera part o acte primer del teu teatre. Han d'aparèixer diàlegs entre personatges o un monòleg d'un sol personatge i algun apart.

b- Escriu la segona part i assenjala acotacions dels personatges i de l'escenografia i classifica-les com apareix a la teoria de les sessions anteriors.